

բան մը դրեցով միտիտարուելու միջոցը չեմ ունեցած, այդ ժամանակի մէջ կէզիւրեան ստորագրութեամբ երեւցող յոգեւածոց ամենքն ալ որդւոյս կը վերաբերին:

Կը յուսամ եւ կը փափաքեմ որ նա եւս ինձմէ աւելի մեծարանաց եւ գնահատման արժանանայ իր արդար արդեամբք:

Իսկ ես որ իմ անձնուրաց ճգամբք քարէն իւր, չորացած ծառէն պտուղ արդատաւորել յաջողած եմ շնորհիւն Աստուծոյ՝ կը խոստանամ, կ'ուխտեմ այսուհետեւ ամեն զոհաբերութիւն աչք առած՝ գրել երբեմն նորափրկիթ «Ծաղիկ»-ի որ մեր մէջ մեծ պակաս մը կը լրացնէ եւ մաքուր բարոյականի ջահ մը լինելու կոչումն ունի:

Ձայս հրատարակելով, Տէր խմբագիր, հաճեցէք ընդունիլ իմ անկեղծ յարգանքներս:

ԹԱԿԵՆՈՍ ԿԵԶԻՐԵԱՆ

ԳԱԽԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԹՈՒՌԻՑԻԿ ՆԱՅՈՒՄԻՔՆԵՐ

ԹԼԿԱՏԻՆՅԻՆ

Բանաստեղծութեան հմայքի ու վճիռ սերունդ եղանակը, Մայիսի շուշանադարդ թեւերուն վրայ թառած, անուշ ժպիտներ արձակելով արդէն մնաս բարով ըստ մեզի, իր նազանքներուն ու կոյս գեղեցիկութիւններուն յիշատակով ծաղիկեկարելով մեր միտքը, ու իր կանանց փուռածքին տարտամ լուսապատկերը թողով մեր աչքերուն խորքին մէջ: Ու մինչդեռ իր հեռավոր հովուերգութիւններուն սպառած դաշնակութիւնը տակաւին մեր աւանդները կը փայտայէ, ահա՛ ամառը իր առայդ ու հասուն երկտասարդի խորհրդանշանական պէսպիսութեամբ կուգայ, կը տիրապետէ բնութեան վրայ, արեւով լեցուն ու յոգնութեամբ, ու քրտինքով առցուն ամառը՝ հողագործին համար ուժ համակ, ու յոյս համակ. խարտեալ հասկերուն, թաւապատ ծիրաններուն, սակի դեղձերուն եղանակը, աշխատութեան հաճոյքներուն ամենէն անուշ ու ամենէն կորովալից պահը: — Ո՛ր էր թէ կեանքը իր հոգեբանական եղանակներուն մէջ ալ մշտապէս ամառ մը ներկայացնէր, առողջութեան ու թարմութեան անվերջ զուգորդութիւն մը ըլլար:

* * *

Հունձքի ժամանակ է: Խարտեալ արտերուն լայն փուռածքին մէջ կեանքի տարապայման յորդում մը կը լողայ, մինչ՝ մեր պզտիկ քաղաքին ներքին կեանքը քունի մէջ է: Կորովի կիներն ու կարմրուկ առայդ աղջիկներն իսկ կեռ երկաթը կը շարժեն արտերուն մէջ, ու եթէ մէկը փողոցներէն անցնելու ըլլար՝ պիտի տեսնէր միայն փողոցի բզէզներ եւ դռներուն առջեւ նստած այն տարիներով խարանդած ու կնճիռներով թմրեցած պղտիկ, պատաստուն դէմքերը, ծերուկ համիները, զորս ֆուստուա Բօքէ իր հոգիին բոլորանուէր խանդովը հողած ու իր մտքին գեղեցկագոյն ծաղիկներովը վարդարած է. այդ անցեալի եւ յիշատակի քուրանքներ՝ որոնց մէջ լայնորէն, երկարորէն ապրում կեանքերու տարրերը հալած ու ձուլում են:

Ի՛նչ խոկուն դէմք, հանքերուն այդ կրծկուած դէմքերը, ու ի՛նչ առգոյն, անատոյգ նայումաճք՝ անոնց գորովալից նայումաճքը,

ուր սէրէն ու խանդաղատանքէն զատ ներքին խռովք մը, զգացում մը, կամ կրծող մոռածումներ ցողացնող արտայայտութիւններ կը պահպանէ: Ու գիտնալով հանդերձ թէ անոնք ալ, այդ պատճառները, օր մը եղած են գեղեցիկ, հրապուրիչ ու թարմ, եւ կանացի սրտի մը ամբողջ ուժովը սիրած ու լացած են, ասոնք բոլորը անհաստատի կը թուին մեզի. այնչա՛փ կասած է անոնց մէջ բնախօսական ու հոգեբանական եւ ու գեղութիւն արտայայտութիւնը:

Ils sont passés ces temps de joie !

* * *

Շուկան՝ մեռելութիւններու ամենէն տաղտկալիին պատկերը կը ներկայացնէ:

Տաքութեան անտեսանելի յորձանքներ կը տեղան, գրեթէ ձերմակ՝ ու իր անհունութիւնը կատարելապէս բացատրող կապոյտին, ուրկէ արեւը իր ամենէն փայլուն ու աւանդաւոր զրնտող ճաճանչումները կը ցանէ:

Մթնոլորտին հազիւ ուրեմն խոշոր ագռաւ մը կ'անցնի կոկորդալի «ընկա՛յ» մը արձակելով, կամ գնդակի պէս սուրացող ճնճղուկ մը՝ որ դահալէժ պաքսով կ'ելնէ ու կ'իջնէ: Օդին մէջ գերեզմանի մը հանդարտութիւնը կայ եւ եթէ երբեմն, շատ հազուադէպ ըլլալու պայմանով, անդալի շարժում մը, թեթեւ ծրփանք մը տերեւները կը շարժէ, դժուրքին կուրդէն փչող հովի պէս բան մընէ ան, տա՛ք՝ ու հով ըլլալէ զատ ուրիշ ամէն բան:

Ամայութիւնը կատարեալ է: Ոչ ոք կուգայ խանդարել շուկային անշունչ լուսութիւնը եւ թոյլ ամայութիւնը: Արհեստաւորներ բան գործ թողած կը քնանան: Մեր քովի խանութը թուղթ կը խաղան ջերմ եռանդով ու կատակերգական շարժումներով, պոռոտ մը սրբախօսութեամբ ու «կանանչ լեզու»ին շատ մը անհեթեթ բացատրութիւններով համեմուած: Ի՛նչ երկրիս խօսքեր՝ ի՛նչ պաքսի պէս արձակուած պարբերութիւններ, ճայնի նուիրագործուած ելեւէջով մը, ճարտարօրէն ու լրբուած վանկով մը արտայայտուած: Ես պիտի կարծէի թէ շուկայի ակադեմիային բառարանը այս մարդիկը պատրաստած են:

Գիմարի խանութը՝ ուրիշ միջկատակախաղ: Մէկը նստած քնանալ կը փորձէ զլիսի համաշտի շարժումներով, որոնք անձանթ խօսակցի մը խորհրդաւոր առաջարկութեանց ամենայն անկեղծութեամբ հաւանութիւն տալու երեւոյթն ունին: Ահաւասիկ, զլիսի դանդաղ անկում մը կուրծքին վրայ՝ ու նորէն յանկարծական սթափումով, զպանակաւոր շարժում մը գէլի կտուէ:

Գերձակի «խաղֆան» մեղկութեամբ ու տհաճ շարժումներով կը շարունակէ իր պարտաւորիչ աշխատութիւնը, կապոյտ կտուէ «փոթուր»ներու դէզի մը մէջ թաղում, կըր յորանջումներով բերանը բաց ու աչքերը պրկեալ կնճիռներու մէջ անհետ եղած:

* * *

Մեր խանութին քով ծեր սօսի մը կայ՝ որուն հաստ ու ձերմեկտած երկայն բունին վրայ կը մնան դեռ քանի մը բորոտ ու հաշմ չոր թեւեր, անկանոն ու զիկզակներու մէջ անջատ մնացած, ու երկայն ճիւղ մը, որուն վրայ տակաւին դեղնորակ՝ բայց կանանչ տերեւներու ցանցաւ փունջեր կը դողդղան. — վերջին մնացորդները անհետացած կենդանութեան մը: Չոր ոտներուն կաղմած հսկա-յական հաւքալին մէջ տեղ արագիւնները բոյն

դրեր են, մացառներով, քուրջերով, ու խլուկներով շինուած խոշոր բոյն մը: Վեհանձն տարաշխարհիկներուն թոյլառութեան քաջաբերում՝ մանրադիտական ճնշուկներ կը մտնեն կ'ելնեն մացառոտ բոյնին խորշերուն մէջ, ու արագիւններուն ամալը՝ ներող ակնարկներ կ'արձակէ այս անմեղներուն:

Երբեմն իր ցեխը ինկած շուշանի աղտոտ ձերմակութեամբ թեւերը բանալով, երկայն փոխաւ կատարմիւր խաղած քարձակի մը պէս կարմիր սրունքներուն վրայ զսպանակուած, արագիւր իր խոշոր կտուցը կը հընչեցնէ «կա՛փ, կա՛փ, կա՛փ...», ուրկէ թուրջ բութ ու հաստ շեշտերը օդին ծանրութեան մէջ կը խեղդուին:

Ի՛նչ մեռելային վիճակ, բոլոր այս պատկերին մէջ:

Ձանձրոյթը իր ամենէն անաղարտ նախաճիրը կընէ՝ այն հոգիներուն մէջ՝ որոնք զխտեն թէ այս պարզութեան, այս հանգարտութեան ու միօրինակութեան անդին կեանքը դեռ շատ առաւելութիւններ ունի:

* * *

Ու հաճեցէք պահ մը դնել զձեզ այն ընդհանուր տալարութեան տակ, որ կուտայ այս թուրքիկ պատկերներուն տողանցումը, ամէն օր անփոփոխելի կերպով գրեթէ կըրկնուած:

Ապրելու, գգալու, մտածելու համար ի՛նչ նեղ ու խոտապահանջ հորիզոններ:

Եւ ինչ որ ամենէն աւելի անողորմօրէն կը ճմլէ հոգին, գաւառին այս անձուկ հորիզոններէն դուրս նպատաստուած միջավայրերու գոյութեանց անկեղծ գիտակցութիւնն է այն:

Ու մտածել թէ այս է գաւառացիին վիճակը ահաւելի անփոփոխութեամբ, կեանքի փրկութեամբ մինչեւ աղջամղին տերեւաթափը իր համեստ գոյութեան:

Լուռ, աննշան, անվերադարձ...

Մարգարա

ԿԱՐՈ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

ՄԵՐ ՈՍԿԵՐԻՉ ՄԻՆԷԱԳՈՐԾՆԵՐԸ

(Շար. և վերջ.)

Էքսերձեան Գարրիէլ աղան Ձինճիրլի խանէն փոխադրուած է Չուխաճի խանը՝ վերի յարկ, անկիւն տեղ մը, ուր շատ տարիներէ ի վեր անձայն, եւ անշունչ՝ մեկուսացեալ կ'աշխատի, մանրանկարչութեան արուեստը ոսկիի, մինէլի, յախճապակիի, փղոսկրի, մագաղաթի եւ թուղթի վրայ ի գործ դնելով հաւասար ճարտարութեամբ:

Տեսակ տեսակ նկարներ տեսած եմ, եւրոպայէն եկածներուն յար եւ նման մանրանկարում:

Գրականգիւղիկոնեայ ժամացոյց մը նորոգեց այս օրերս, որ եւրոպայի մէջ շինուած էն տարբերութիւն մը չունէր կարծես:

Կիտումադորձ քանի՛ քանի՛ արձաններ, ծաղիկներ, պտուղներ, թռչուններ, գործիքներ, գիւղանկարներ, գաղտնականներ տեսած եմ, որ ժամացոյցներու վրայ, ծխատուփերու եւ քթախոտի տուփերու վրայ մարմնացուցած էր բնատուր ոճով:

1867ին, այս տուրքը գրողին խիստ անուշը և մահանուշը բազմաթիվ ունեւորու և մի- նչապարձ չապիկի թեւեւներ ու բաճկոնի կոճակներ ալ գեղակերտած է նուրբ ճաշա- կաւ, ինչպէս նաեւ Յակոբիկի մօրը համար՝ կիսուած աճող աղամանդակու սիրտ մը՝ թե- ւապարիակ աղունի մը բերնէն կախուած, որոնց ամենուն համար, մեծաքանակ գու- մար մը առած է ինչ։

Մեծամեծ անձնաւորութեանց պատկերներ ալ մանրանկարած է կարապետ աղան։ Ի մէջ այլոց, ոսկիէ գրպանի ժամացոյցի վրայ մինեա- թիւր դժած է՝ բարձրատիճան անձանց, ինչպէս նաեւ փղոսկրի վրայ՝ Եսայեան Յով- հաննէս էփէնտի պատկերները։

Նոյնպէս, վառօդապետ Տատեան Պօլոս պէյին երեք աղջիկներուն՝ Տիկին Նարդուշի Նարխան խանի, Տիկին Մագիթաղինէ Պէհ- բութեանցի, և Տիկին Նունիա Արզումանցի համար՝ համանուն սրբուհիներուն պատկեր- ները մանրանկարած է։

Անգլիոյ թագուհիին «քարաքալէմ» պատ- կերը՝ բնական վիճակին մէջ մինչեւ վերածած և չըջանալի մէջ առած է, անանկ որ, չես կրնար որոշել թէ՛ «քարաքալէմ» է այդ, թէ՛ մինէթիւր։

Կարապետ աղան՝ իւր քրոջը աղամանդ- եայ մատնի մը բանած է։ Այդ մատնիին մէջ տեղը՝ Յիսուսի փրկչական պատկերն՝ մինեա- թիւր շինուած՝ կը յիշեցնէ՝ «Ահա՛ այդ ցփեց»։ Աւետարանի խօսքը։

Ատոնցմէ՛ զատ, ուրիշ զանազան անձանց մանրանկարներ ալ ունի։

Էքսէրճեան կարապետ աղային ձեռագործ- ներն են, Գէորգ Դ. Կաթողիկոսին՝ անձնա- կանին համար՝ կտաւի վրայ իւզանկար շինել տուած Հայրապետական թագին և վախտին նկարները, Կրօնական ժողովոյ ատենապետ Յովհաննէսեան Գրիգորիւս Արքեպիսկոպոսին՝ Փրկչական պատկերով զրականութիւնեայ պնա- կէն, Աղեքսանդրիւս Ս. Պօլոս Պետրոս եկե- ղեցիին համար Ալդեան Յակոբ էփէնտիին շինել տուած եպիսկոպոսական թագին երկու երեսին վրայ եւ վախտին կեդրոնը բանուած փղոսկրեայ մինեաթիւր պատկերները, և Կէ- տիկ փառայի Ս. Յովհաննէս եկեղեցիին հա- մար նոր սրատարտուած՝ պատարագի՝ ծան- րագին զգեստին վրայ եղած արուեստական աշխատութիւնները։

Վերջին զուտ գործոցն ալ յիշենք մեր կարապետ աղային։

Տիկին Նեկտար Գաղապեանի, ի յիշատակ իր հանգուցեալ ամուսնոյն՝ Յովակիմ Էփ. Բա- զպեանի (1), Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկե- ղեցիին համար պատարտուել տուած եպիսկո- պոսական ոսկեհուռ, զոհարապարդ և մար- զարտեայ ծանրագին չաթալ թագին և վա- կասին վրայ՝ երեք ոսկեյատակ մանրանկար- ներ կային, որը կը ներկայացնէին՝ Ս. Ծննդ- եան, Յարութեան և Փրկչական պատկերները։

Ոչ ոք կրնայ ուրանալ թէ՛ Էքսէրճեան՝

Տիկին Նեկտար Գաղապեան, այս առթիւ նուիրած է նաեւ նոյն եկեղեցիին՝ մէկ ոսկե- ղոծ արծաթ գաւապան, մէկ աղամանդապարտ ոսկի խաչ, մէկ զոյգ մարդարտեայ արդա- խուրակ, մէկ եմփիօրան, մէկ փորուրար, մէկ զոյգ բազպան, երկու շուրջաւ՝ ոսկեյեռ «քա- թօթայ» և ձեւակ շալէ, մէկ գօտի, մէկ շապիկ, մէկ զոյգ հոգսիտի, մէկ սրբիչ Սալէ։

բացառիկ և օժտեալ տաղանդ մ'է իր սեռին մէջ, և սակայն այսչափ տարիներու տքնու- թեանց մէջ, աշակերտ մը՝ Յովհաննէս Գա- ֆաֆեան մը միայն հասցնելու էր, որ այս ալ այժմ արտասահման գործելու ճակատագրեալ է, մինչդեռ Բարիկի համար կըսեն թէ, միայն մինչեւ գործելու համար 140 գործարան- ներ անբաւական կը նկատուին։

Քանի որ մինէթիւրի վրայ կը գրենք, ըսենք թէ՛ Հայ Հռովմէական մինէթիւր ուս- տա Յովակիմ-Մանաս մ'ալ ունինք ի Բերա, որ այժմ Կայսերական պալատին ալ գործերը կը- նէ, և բարձրագոյն գնահատութեանց արժա- նացած։

1873ին, երբ ծովանկար Պ. Յովհաննէս Ալազուլաքի Պոլիս եկաւ, անոր մինէթիւր կենդանագիրը շինեց և նուէր ըրաւ։

Մեծանուն պատկերահանը սքանչանալով այդ մանրանկարին, փոխադարձը 300 լիրա արժող ծովանկար մը տուաւ։

Բայց չի շփոթենք։ Յիշենք թէ՛ Ուստա Մանաս՝ ոսկերիչ չէ՛ այլ մանրանկարիչ՝ միայն փղոսկրի վրայ։

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՆԱԽԱՆՁԻ ԶՈՂ

Արդէն երկու ամիս կար որ Կոստանդին այն երիտասարդը չէր՝ որուն գէմբին վրայ մայիսը կը խայտար, ու որուն մէջ օգոստոսի հուրը կը փութեր։ Հիմա կը սիրէր Աստուծոյ ա- տելութեամբ խառն զգածմամբ մը. անոր աշ- քերն ուր սէրը փայլակի պէս կը շողար, ման- րիկ բերանն ուրիշ գեղձանիկի բոյն մը կը թռչէր, և սիրաբոյր շնչիւն որ սիրային մըթ- նոլորտ մը կը կազմէր, գեղին ու երկայն մա- զերուն շուրջ վէտվեալով գէմբին մարգար- տի գոյնն և հասակին նրբութիւնը։ Վերջա- պէս գեղեցկութիւն մը՝ որ ոչ-ճշմարիտ գեղն է պէտքեր բնութեանը համար. այս ամենն յիշողով զգացում մը սկսէր էին լեցնել Կոս- տանդինի արտին մէջ։ Առաջ նա իւր հրեշ- տակն էր, գողտրիկ աստուածուհին՝ զոր աշ- խարհի մէջ ամեն բանէ աւելի կը սիրէր. կեանքէն ալ շատ կը սիրէր զանի. վերն ամ- պերուն ետեւ աստղերն աւելի քիչ կը սիրէր զիրար։ Գեղեցկի աստու մը դաշտերուն մէջ հանդիպեցան իրարու. պղտիկ էին գետ, գրե- թէ տարեկից. սէրն, այն երեքտարեան հո- տանքն է՝ որ տարիքի ու սեռի խափ չի գնէր բնաւ։ Աղուոր-դժբաղդ աղջիկ, Կոստանդինի գոռոյ մազերն հօրը խօսքերէն աւելի սիրեց, անոր սեւ ու վառ աչերն ամեն ծնողական զգածում վանեցին սրտին մէջէն. մայրն աւե- լի կարեւոր էակի մը արժանի դատեց զայն, բայց ծնան օրէն սիրոյ մէջ թաթխուած աղ- ջիկն՝ ա'լ արեւն անոր համար կարծեց որ կը փայլի վերն, և լուսինն ա'լ իրեն հետ կը հաւ- նէր վերն. և քունը կը փախչէր աչքէն, երբ կը խորհէր թէ՛ Կոստանդինն իրմէ հեռացնե- լու անգուլթ այլ կարեւոր պատճառն էր։ Անձ- նանութեան ամեն սպառնաց տուաւ իւր անգործ նշանները, առաւօտն մինչեւ երե- կոյ կար կը կարէր, մանրիկ ձեւակ մատնե- լու ծաղիկ տակ զաղճով յակինթի կաթիլով մը կը ցորդարարէր, անգուլթ զարդ. հոգին կը մարէր այդ աղջկան մինչեւ որ ասեղը դուրս բերէր մտանքը։ Զոյրէն ու անկէ եղած արիւնի կաթիլը ձեւակի ակապներուն ծայրով թուրին հետ խառն կենէր։ Եւ իւր յաճախորդներուն

երբեմն գծգոհ յանդիմանութիւններն, և այն արհամարհական նայումներն՝ որ ընդհան- րապէս խեղճ պղտիկ գերձակուհիներուն իրենց աղքատութեան գիտակցութիւնը կը կրկնա- պատկէ։ Հարուստներուն ձեռքէն ամեն տա- ուսպանք կը քաշէր ստակին համար, որուն շատ անգամ անէծք մը կամ յիշոց մը կը կըց- ուէր անյաջող պարեգօտի մ'առնելու։ Եւ այդ ստակը Կոստանդինի կուտար՝ որ հագուստ ու սպորուստ զնէ։ Նա վարժուէր էր ալ, եթէ տուա՞ զանի մը անգամ կարմրեցաւ, ա'լ ամեն շարաթ՝ որ արագ աչքերն Աստուծոյ ձեռ- քերէն չէր բաժներ, մինչեւ որ շարաթականը չստանար։ Աստուծոյ աշխատեր, յոգներ ու ատաղճագործի մը քով զրեւ էր զայն՝ ար- ուեստ մը սովորեցնելու համար անոր։ Երեք չորս տարիներ անցան այսպէս, աղջկան մայ- րը մեռաւ, գուցէ որտից ցաւէն, ու հայրն ամեն օր կը կրկնէր՝ թէ ինքն ուրիշ մը ար- ժանի էր, թէ Կոստանդինի պիտի արգիլէր տունէն ներս մտնել։ Տղան տարիքին հետ գաղանակն զգացումներն ալ կը զարգանա- լին. աղայ մը որուն հետ կը խօսէր Աստուծոյ նայուածքի խոր սուրբը կը միտէր անոր սրտին մէջ։ Դիւեր մը երեկոյթի հրաւիրուած էր աղ- ջիկը. տարիքին յատուկ տրամադրութեամբ կ'ուզէր անպատճառ երթալ հոն. ուստի Կոս- տանդինի նոր հագուստ մը գնեց, ու թեւ ի թեւ գացին երեկոյթին առնել, բայց ճամբան հազար անգամ պատուիրելով աղջկան՝ թէ չպիտի պարէր բնաւ. հոգիէն տուժելով խոռ- տումի պէս բան մը թոթովեց, բայց չպարեն, իրեն համար, նշանած էն չսիրուելու վշտին ան- միջապէս յաջորդող ցաւն էր. ա'յնքան կը սի- րէր իւր ազգակից աղջկանց պէս պար ու ու- տում։ Երեկոյթին ամենէն տաք միջոցին, երբ բոլոր իրեն տարեկից երիտասարդուհիներ «վալ»ին ասեն կը թռչտէին գիրկնդ-խառն, և իրենց գունաւոր հագուստներուն մէջ փեռ- րային էակներ կը թռչէին լինել, ու երիտա- տարդներ կը ներկայանային իրեն՝ խնդրելով անկէ «վալ»ի կամ «բոլբոլ»ի պարակցութիւն մը, մերժեց ամենքն ալ արցունքէն կոկորդն ատղնտելով. այդ՝ ասեղին ծակծկուելէն աւե- լի դժուարին էր. և Կոստանդին հեռուէն լուռ ու մունչ, աչքերը վայրագութեամբ լե- ցուն. կատաղած այն երիտասարդներուն հա- մար որ կը քննէին Աստուծոյն, կը գիտէր ու կը դիտէր. մօտ էր փոթորիկը պայթելու. վերջապէս, գծբախտ աղջիկ, չկրցաւ մերժել տղոր երիտասարդ մը՝ որ տաններորդ ան- գամ լինելով հրաւիրած էր զանի «քարաթիւ»ին։ Դիւեր լինէր եղաւ Կոստանդին. Ո՛ր գաղանա- յին նախանցի անձնատուր հրէշներ... այլայ- լելով ու աչքերն արիւնով կարմրած եկաւ սեղ- մեց աղջկան ձեռքը, ուր ամբողջ վրէժ խնդ- րութեան մը թոյնը թափելով՝ բաժնեց զայն իւր պարզնիկէն ու հրամայեց մեկնիլ երե- կոյթէն. այս անգամ ցուրտ ու պաղ արցունքի անձրեւ մը տեղաց աղջկան աչքերէն, որոց մէջ սրտում մը կար որ ամբողջ չորս տարի- ներու կրակը կը մարէր։

—Աստուծա, ըսաւ ճամբան Կոստանդին վը- րէժս պիտի լուծեմ։ Ու պաղ և անխիղճ կեր- պարանքով բաժնուեցաւ անկից։

Եւ աղջիկն ալ նոյն բաներու վրայ մտա- ծեց. վրէժ, շուտ շուտ ըսաւ ինքն իրեն, ա'լ պիտի ձգէ վրա, և ես ալ այդ կ'ուզէի. հայ- րու կը հակառակի մեր ամուսնութեան, մայ- րու... ո՛վ գիտէ, սրտին ցաւէն մեռաւ գու- ցէ. և բոլոր յաճախորդներս կը խնդան-վրաս՝ անգործ նշանածիւ համար. ու այսպէս խոր-

հետո անապատներէ երջանիկ զգաց ինքզինքն։
Երեք ամիս անցած էր նոյն գիշերուան երկուցընթաց ի վեր, երբ նոյն գիշերուան երկուցընթացները դադարէին մը կը հետեւէին, և մեռելին շատ համակիր տղայք դադարէին իրենց ուսերուն վրայ բարձած էին, արցունքի կաթիլներ հոսելով անդադար, վշտերէն ծխաւոր մարդ մը դադարէին գլխէն կը քաղէր հեծեծալով։ Թարմ ու նոր աղջիկ մը պատկած էր անոր մէջ հարսանեկան ճերմակ հագուստներով։ Նորնշնամականց շուքն եւ արծաթեայ թելերն՝ որ մարերուն հետ խառն դադարէին կը դարձնէին, արեւուն ճառագայթներուն հետ միանալով եւանկիւն մը կը կազմէին երկրէն դէպ ի վեր, որուն մէջ արտաքին մը կը մարէր։ Ճեւքերն ու ամբողջ մարմինը դարձաւ բոց էին յանկարծական ստեղծում մը ստեղծ։ ճերմակներու մէջ հեծեծալ դադարէին ամբողջ արտաքին մէջ բնութեան որ կը խորացնէ իրեն շուքը կեանք և բոյր տարածելով, և այդ ամենուն մէջ ինք միայն կ'ոչնչանայ ու կերթայ կաշի հողին՝ ուր որդեր ամբողջ մարմինը պիտի ծածկէին և կատարեալ հակադրութեամբ պիտի շինէին այն դուրսի ու լոյս աղջկան որ միջոց չէր ունեցած որ մը մահուան վրայ խորհէր։ Չոհն էր այն հրէշ նշանածին, որ հիմա բանտին մէջ կը բնակէ։ Հարկաւ դործած սփռն արդարացման սպասելով։ Աղջկան յայտնութեան վերջ՝ թէ ալ հայրը կ'արդիւնէ անոր տունէն ներս մտնել, և անապատներ ընդունելութեան վերջ, բարձրովին իրաւացի կը դառնէ իւր խորհուրդը։ Իրիկուն մը նկատելով որ հայրը տունը չէ, դուռը դարձնելով սուրբ աղջկան կողմ կը մտնէ ու կը փախչի, և կ'երթայ հանդիստ իրիկուն ճաշին ընել՝ գոհ և երջանիկ որ Սարափան ալ ուրիշներ չէ։ Նախանձին հետ տառապեալեան ու անձնատիրութեան զոհն էր նա, սէրը մտած էր ճիւղին սրտին մէջ։ Սէրը կրնայ յաղթել անձնատիրութեան, ատելութեան և դադանային նախանձին, ու նորա յաղթանակը մէկ հարուածով արդարութեան ու հեղութեան ալ պիտի լինէր։ Իսկ դադար Սարափան, բացարձակ գեղեցկութեան չկայ, փայլուն և

բայց մը մէջ պիտի տեսնէր մարդ զայն։ Իրօք իւր մարմնական գեղին մէջ անապատ, բայց պէնսակրական զգացումը մեծ առիթ մը կը գործէր անոր գեղեցիկ շնքին մէջ։ Կրակն թէ դադարէին վրայ լացող երկտապալներ գտնուեցան։ Բայց ծերունի հայրն հաղիւ մարմինը կրցաւ սուր քաջքն և այժմէն աղջկանը քով իւր գերեզմանը բանալ կուտայ, հիւսնդութեան մը պատճառաւ՝ որ մահուան կառաջնորդէ, և ուրիշ չի բռնիր մարդկային հողին։ Ընտանեաց միակ մնացորդին, աղջկան մը մահուան վրէժն է այդ հիւսնդութեան, որ միւս ախտերուն պէս անողոր չէ... հոս մահը ճշմարիտ փրկութիւնն է ծերունի հոր։

ԵՆՏԵՐՈՒՄ

ԽՈՀԱՆՔԻ ԳԻՇԵՐ ՄԸ

Լո՛ւս գիշերուան մը մէջ, ուր ամեն ինչ անհուն արարածացող անդորրութեան մը մէջ կը գողգոջայ։ Կայծառ լուսնիկայ գիշեր մը, ուր երկինք իր անհամար լուսարիւր տքերու քթով թռչներէն յաշիկ յաշիկ կը կաթկթէ ծառաւուն, ընկճող թողովութեան մը, մարդս համակելով այնպիսի խորունկ զգացումներով, զորա լեզուն բացարձակ կը գծուարի, չի կրնար։

Հեռուն, ամեն ճրագներու լոյսը՝ ոգեւոր կանխելի մը նուազիտ պղպուսներուն նման կը կենայ ու արիւնքաւ ճառագայթներ դուրսը գիշերուան ստուերները ծածկելով կերթան անդին միջոցին մէջ կը նուազին։

Մութ ոչ մէկ խորում ունի, անապատն մակարդակ մը սրուն վրայ կը փռւնան վերէն մաղուող լուսնի շուքը ու զայն իրենց փայլուն, պարզուն ճառագայթներով կը լուսաւորեն, լուսաղեղէն։

Հողին այդ վայրկեաններու մէջ իր անհունապէս տխուր խորհրդուն փաթկումը՝ զքեզ յիշատակէ յիշատակ կը տանի յիշատակութեան թախքով ու մերթ յաւիտեան ներառելի

հեծկտաւքներ կը հեծեծէ և հրճուանքը կուրծքիդ տակ ժպտներ կը ցանցնէ։

Ու կը թարթախ յաւերու մայր, տարտամ աշխարհին մէջ։ Երկրորդութեան իր անկայծ լուստեր արցունքաւ յիշատակներ սրունք կը քնին խորունկ նիրհով, մանկութեան, պատանեկութեան յիշատակներ՝ սրունք աչքը կը խորտի կարծես յիշողութեան լուսաբերող լոյսն ու կ'արթնան անոնք իրենց քունէն խառնով։

Ու կ'արթնան յիշատակները զքեզ պարտաւոր տեսակ մը տխրութեան անկողնի որ հողին իւրն է կարծես, տեսակ մը ազատ, անուշ զգացումով որ սրտին խոսնէն է կարծես։

Չ... ճեւքը ծնունդն, աշուրները փակ ինք իր մէջ անխորտաւ հողին ու յիշատակներուն կը յառէր մտքի սեւեւութեան, երբ գիշերուան անհուն անդորրութեան մէջ դաշնակի մը թրթռուն ճայնը վերք սթապիկացնայ յանկարծ ու վարժ մտանքաւ սահուն, կրող պարտաւոր, խօյ թաւաքի մը տակ գլխիդ զարծին թռչող կ'ընէր, կը գոռար «Մշտագալար ուրիշներ...»։

Չ... արարած, ամբողջ կուրծքն մէջ, խոստովակ զգլխիդ բանի մը սողունիկն զգաց յանկարծ բացաւ աչքերը ու հեռուն, ճիշդ զխնայը սեւեւակի մը մէջ օրիորդ մը տեսաւ որ խանդավառ համակ դողդոջուն՝ դաշնակը իր վարժ մտանքաւ սահուն, երգողապարտ, խօյ թաւաքին տակ թռչող կը հանէր, կը գոռացնէր։

Ու դադարուն, ուրուն անհունապէս մեղադրելի, մեղադրելի երաժշտութեան մը կը յորդէր, կը ծառայէր հանդարտ գիշերուան մէջ։ Երաժշտութեան մը հոգեցունց սրուն ներդաշնակ երեւոյթներուն մէջ սիրտը արդուն թեամբ թաթառուն կարծես կը դադարէ արտփել։

Եւ օրիորդը իր բոլոր, բովանդակ կուրծքով, փարած իր եղանակին, երաժշտութեան և դաշնակին, անոնց կը հարկադրէր, կը խառնէր իր խանդաղեղ հողին անմեղ սար։

ԾԱՂԻԿԻ ՔԵՐԲՈՒՆԸ (9)

ՄԻՆԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

ԱՆՃԱՐԱԿԻՆ ՀԱՐՍՆԵՒՈՐՆԵՐԸ

- Ան քու գիտնալիք պանդ չէ։
- Վա՛յ հաղա որո՞ւն գիտնալիք պանն է, կարգուողը է՞ս է՞մ չէնէ՞ դուն։
- Քա՛ւ բայտուր։
- Նայէ կրնա՞ս նշանաւ ետ ընել տալ։
- Քա՛ւ վաթկած։
- Պիտի առնեմ, պիտի առնեմ հէ՛մ Պէտոն պիտի առնեմ, առն ինձի ի՞նչ կը խառըջուի։
- Աս ի՞նչ ըսելէ ևս քեզի կըհասկցնեմ, առն տա՛ն իմ աղջիկս էս։
- Հա՛հ, հա՛հ, հա՛հ, քիչ մը զոռ։
- Ես՛
- Ըսի կնաց, քիչ մը զոռ։
- Կերեսայ թէ Պէտո ան գիշեր իր թաղի ձկնորսներուն պէս ինքն ալ չէր ուզէր տոժ կած տոժկած նստիլ, ուռկան կարկտէլն և աղ հիւսելէն հողնած միջ մը տանի ծովէն։

գերքի գինեռունները հովուեց, և հին սովորութեանը պէս ցամաք կոկորդը քիչ մը թրջելէն ետքը զլուրը աղւոր մը բռնել տուաւ ու հաղար և մէկ երազներու մէջ օրորուելով Չրխաւընն ի վեր սկսաւ ելլել։ Շիտակը ըսելու համար խոտովանելու է որ նշանուէրն ի վեր ինքզինքը քիչ մը վար էր դրեր, ալ (Չարնուեցայ սա գիտնալի Գոհարին) ի պէս խնել ու մեղդ խաղեր չէր կանչէր, քանի մը հասաւ ալ պահաս կը ճնկէր։ Երբոր նշանածին տանը մօտեցաւ ինքզինքը ժողուեց մոմի պէս չիտակ քաղել սկսեց, քայլերն ալ կամայցուց, տընտընալով առաջ կերթար, Մարգրիտ գէպ ի պատուհան երկնցաւ։

- Պէտո, հա՛ նայէ։
- Վաղը պաղնեմ, մարիկ, բաւ Գոհարիկ, թող տուր անցնի։
- Քիչ մը զոռ։
- Թող տուր անցնի, կըսեմ կոր, մարիկ, թող տուր։
- Ես՛
- Աստուծոյ սիրուն, մարիկ։
- Մարիկ, մարիկ, մարիկ, վա՛յ անկողնի վա՛յ, հիմա մարիկդ էլայ։ Ծօ Պէտո, հա՛ նայէ։
- Իս կը մեռցնես կոր, մարիկ։
- Մի վախար, հողիս, չես մեռնիր, ծօ

Պէտո։

- Պէտո չի լսելու դարկաւ, բայց զարմացած քար կարեցաւ կեցաւ։
- Մեռայ, ո՞ր ծակը մանեմ, ո՞ր պահուրում, ըսելը ինքզինքը խոհանոցը նետելը մէկ բրաւ, Գոհար։
- Ծօ՛ Պէտո, պօռաց դառնացած կինը, ախանջդ խո՛ւ է, քեզի կըսեմ կոր։
- Պէտո երեսները թթուեցուց։
- Հոս ծօ մօ չիկա՛յ, գիտնալիդ ո՞վ կիտար, էս ծօ չեմ։
- Ինչ կուզես էզիկ, ըսելիք ունիմ, ներս է կուր։
- Էս ալ քեզ ըսելու տուն չունիմ, ըսելիք էտէ՛վ պահէ, զոքանչ տուտու։
- Ծօ՛ աղջիկս ներսը կը մարմըրի մահուան դուռները կերթայ կոր, ներս չի գո՞ս, չան երես։
- Քա՛ ո՞վ, Գոհարիկը։
- Կուզես էկու, կուզես մի գար, քու կիտնալիք պանդ է։
- Քա՛ ի՞նչ եղաւ, ո՞վ ինչ ըրաւ։
- Չկտեմ, դնա պանդ, դնա, տալիս տուտուիդ հարցու։
- Աստուծոյ սիրուն, տուր ողայ։
- Էս ալ քեզ մարդ կիտայայ տէ պիտան ծռեցի։

սուսները ու գլխադրած սրտին աղերասար-
կու խուլ հեծեմները:

Ձ... իր մտածութիւններու աշխարհին
մէջ սկստու. դարձեալ քաղէլ, անգլխադրելի
գործութիւն մը գինը կը մըլէր միշտ անդրա-
դառնալու իր մանկութեան, պատանեկու-
թեան օրերուն, ուր երազի կեանքով մը սալ-
լած էր կարծես, այն օրերուն որոնք հիմա
իրենց յիշատակներովը միայն կ'ապրին և ո-
րոնք գառնադին հառաչել կուտան իրենց ե-
տեւէն:

Յանկարծ Ձ... տհալի շարժում մը բրա-
թով ունեւ, թօթախէլու համար կարծես իր
անցեալի յիշատակները որոնք իրենց քունէն
խուլած հիմա կը ճնշէին իր վրայ և խոր-
հեցաւ թէ մարդ որքան երջանիկ պիտի ըլ-
լար եթէ իր մէջ ամեն յիշատակ փոխանար
ու ցնդեր:

Պատէն կախու ու ժամացոյցը մէկ, երկու,
երեք, չորս, հինգ զարկու գանդալ գան-
դալ, հասիկ հասիկ... Անդին գաշնակը կը
հեծեծէր ստիպելու ու իր նուազուն խաղերու
ցնցումը կը սրսկէր գիշերուան մէջ. ըստ
գիշերուան մը, ուր ամէն ինչ անհուն սար-
սուացող անդ որբութեան մէջ կը զոյգ զոյգ,
ջինջ լուսնկայ գիշեր մը ուր երկինք իր ան-
համար լուսարիւր աչքերու քթթմանէն ան-
հեղհատ կը կտրէ ինչ ճշգրտութեամբ ու
համակերպ մարդոց այնպիսի խորունկ զգա-
յութներով, զորոք լեզուն բացատրելու կը դժ-
ուարի, չի՛ կրնար:

ՏԻԳՐԱՆ ՁՈՒԳԱՍՏՁԵԱՆ

Թ Ղ Թ Ա Կ Յ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ք

ԱՐՄՏԱՆՈՒ ՇՈՒՐՁԸ

Փոքր Արմատնու հօրաւակորմը, հինգ
վայրկեան հետո, բարձրահայեաց մեկուսաց-
եալ բլուրի մը վրայ քարուկիր հին շէնք մը

— Քա պաց կըսեմ կոր, հիմա ոտքս կը
կոխեմ դուրը կը կոտորեմ:

— Կոտորէ՛, կոտորէ, հասակդ տեսնամ, ա-
նիկայ պապուդ տանը խլիւղած դուրը չէ:

— Է՛ հիմա կը տեսնաս:

Ագէկ որ Յակոբիմ ճարպիկ վրթաւ, աս
սպառնալիքը դորձքով կատարելու ասուն չի
թողուց, ցատկեց բացաւ:

— Պաց, պաց, պաց, դուրը կոցո՞ղը ո՞վ
է, աչքդ դուռն պաց մէյ մը տէ նայէ, պաց
դուռին տալէ կենալ պաց պոռաւը ալ ինչ էր,
նորէն կինով էս ինչ էս:

— Կինով էմ չեմ, աս քու գլխաւովը բա-
նըդ չէ. բռէ, ո՞ր է քուրդ:

Յակոբիմ սարսափէն աչքերը խոշոր խոշոր
բացեր էր, տեսնելով որ չիտ չիտակ վեր կը
վազէ վայրկեան մը յաջորդեցաւ թեւէն բռնել
կեցնել:

— Պէտո՛, ըստ, էրիկ մարդ էս, կիսեմ,
աչքդ տառձեր է, ձեռքդ չէ, չեւտս խենդ
պան մը բնես, ետնի քուրս կեղաց կը մեռնի:

— Պանդ կընա, լաղկան կոնձա:

— Վա՛յ, հիմա անանկ էղաւ, հա՞:

— Ջանջան:

— Օր մը օրանց սիրադ կտիծցուցէ՞ր էմ,
Պէտո. աս ի՞նչ է, չըսածդ չի մնաց:

— Է ճանճմ, ի՞նչ է աս. կըսէք, կըսէք

կը բարձրանայ, Ս. Եղիայի անուան նուիր-
եալ վոքրիկ ուխտատեղի մը, որոն չորս կող-
մէն կը գլխաւի բնութիւնը, վսեմ, ահաւոր:

Աչացը անջեւ հայելիի մը նման կը սար-
լուին, փոքր, և մեծ Արմատները, իրարմէ
մէկ քուրդը՝ ժամ հետո, իրենց ծառայարդ
պարտէզներուն և ածուկներուն մէջ կորսու-
եաւ: Այդ գիւղերու (400 տուն) ընդարձակ
արտերը գաղար արմատեաց պայծառութեամբ
գլխաւին առջեւ կը պարզեն ծովու մը ջինջ
պատկերը, զոր օդային հոսանքը կը տատա-
նեցնէ ալիքներուն պէս վէտ վէտ և ուր կի-
զիչ արեւուն ցոլերը կը ծփան անընդհատ:
Փոքր Արմատնու գիւղը աւելի բարձրահայ-
եաց, կենդանի ու խորհրդաւոր տեսարան մը
կը ներկայացնէ տեղացիներուն, որք կապու-
տակ երկինց տակ, աշխատութեան ժամերը
կ'անցնեն, աներկիւղ և անվրդով:

Ակնայ-Ջորէն փայթող առուակը, հեզա-
սահ, կ'ուռուցէ Փոքր Արմատնու արտերուն
մէկ մասը, և այդ առուակին տիւրուն եր-
կայնութեամբը տնկուած հասարակուն և նո-
րատունկ ուռնիները կը պճնապարզեն բա-
րեբեր գաղտին քրտնաթոր ճակատը, որ այս
տարի բարեխաղով, աստա հունձք մը կը խո-
տանայ երկամեաց երաշտութեան աղած
գառն կսկիծը՝ մեղմացնելու համար թերեւս:

Այդ կենտական գաղտին չուրջը բոլորածեւ
կը բարձրանայ մշակուած բլուրներուն շղթայ
մը հիւսիսէն և լեռներու խորխոր դանդուած
մը հարաւէն, որոյ հսկայ գլուխներն ու ձիւ-
նապատ գաղաթները՝ Մնճուր լեռներու ա-
նուանտակ, կաներեւութեան ամպերու
մէջ: Փոքր Արմատնի հինգ ժամ հետո, գէպի
հարաւային արեւելք, այդ լեռներու սառ-
րոտը կը նշմարուի գիւղը պարտէզներով ու
այգիներով զարդարուն, սեւ անտառներու
խիտ չարքի մը տակ, Եփրատ գետին
մօտ շինուած: Գետը ահեղ ու հզօր, կուլ
կուտայ բոլոր հեզասահ վտակներն, քաղց-
րակարկաջ առուակներն և սահուն գետակ-
ներն որք կարծես կերթան հանդիսաւ անեղ
իր լայնատարած գրկին մէջ:

Գարապուտաք գետակն ալ իր նմաններուն

կը կենաք, հոգի մի քակէք, ո՞ր է Գոհարը:
— Հաղցյին տունն է:

— Է, աղէկ, աս ալ պահէ՞լիք պան է,
իս մօրդ հետ մինակ թող, նայինք ի՞նչ է ու-
ղածը:

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, կարօտքեր էր տէ վե-
տացուն տեսնալ ուղեց. մեղքերու տէ՛ր էղաւ:

Պէտո ձայն չի հանեց, Յակոբիմ ալ տեսաւ
որ մարդուն առագաստները ջուրն են իջեր
ալ հով փոթորիկ չի կայ, ետ քաշուեցաւ ու
թողուց որ ներս մտնէ, անանկ որ Պէտո,
Մարգրիտ գէմ գլխաց գանուեցան:

— Էրէսըդ ճերմակ, գոռակիւն, էրէսըդ
ճերմակ, աս օրերս գլխուս պերելու էիր,
նայէ տուռ տըրացի բէնձիւրէները թափեցան,
խաղը խայտառակ էղանք կնաց. ի՞նչ է, է-
կուր բսիկ էմ, ետ ինչո՞ւ էկու. բսիկ էմ,
տեսա՞ր մի էղած պանը, ինչո՞ւ էկու. բսիկ
էմ. էս բեղ սղաթիկ սղուս տեղ անեմ տէ
տուն ինձի աս պանը բնես, էս քեզ աչքիս
լուսին պէս սիրեմ տէ. դուռն թաղ մը մարդը
իրար անցնես. ապրի՛ս, Պէտո՛, ապրի՛ս, է՛
ըսելիք չի կայ, իրա՛ւ օր ապրի՛ս:

— Է՛ ճանճմ, հոգիս մի սխմեր, իս սիրելի
անկէ հասկնամ որ Գոհարին ինչ ըլլալը բնես:

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ ստակեցաւ չի:

— Հետո իրինկուրնով խաղի՞ եք էլէր:

կը հետեւի, և իւր օձապտոյտ ընթացքը՝ որ
Գոհարեացը կը բաժնէ Սըվայի նահանգէն,
Եփրատին կը խառնէ Լիճք գեղին մօտերը:

Արմատներէն կէս ժամ հետո ընթացող
այդ Գարապուտաքը կ'ուռուցէ միգալից պար-
տէզներն ու այգիներն որք գետակին ուղղու-
թեամբ երկու եզրերն զրախտի կը նմանեցը-
նելով աղբի աղբի ծառերով, բոյսերով, տուն-
կերով, նեկտար գինիներով զորս քաղցը է
ճաշակել մանաւանդ գարնան վերջերը, կար-
միր վարդենեաց շուքին տակ, ուր խորտակ
թեւնոց գայլալիկը կը կրկնեն դէմ առ դէմ
զանուող սարերն ու քարերը, խորշերն ու
քարայրները... որոց մէջ ապաստանած են
կարծես հոգիներ: Ու այս կրկնութիւնը խառ-
նուած վսեմ բնութեան մեղմ երգերուն, կը
տանին զմարդ գէպ ի հեռո՛ւն յիշատակաց
վայրերը, ուր խնկարոյր գարնան հետ կ'այ-
ցեւին վարդերն ու գեղիւն:

Շինականը վառելափայտին կէսը գար-
նան մէջ կը ճարէ: Արմատներէնքը առաւօ-
տուն կերթան Գարապուտաքէն կէս ժամ հե-
տո գանուող անտառը, որ անխնջ մարմին-
ներու զբօսավայր է դարձած: Յօտոցին ու
կայքինին գործը լնացած է թեթեւ նախաճաշ
մը կընեն նախ, որուն «յակորիկ» կըսեն
ինչպէս և արտ հերկողները «առաւօտանց»:
Ձով աղբերակները, վճիտ ակերը՝ կանցնեն
պտպակը աշխատատեղին, որ մարդերուն վը-
րաց, ծառերուն հովանիին տակ, մեղմաչունջ
գեղիւնին գէմ նստած կը ծծէ, հաղող ու
մաշող կեանքը կաղղուրող մաքուր օդը: Ան-
տառի կեանքէն վերադարձն ալ շատ սքանչե-
լի է Արմատներէնքուն համար: Երգելով ու
պարելով անմեղ պուրճաբանութեամբ գիւղ
կը հասնին կէս օրին երկու ժամ մնացած ուր
պատրաստ ճուղեղ մը գիւրնք կը հիւրնկալէ:

Խոտ հնձողները խմբակ կազմելով կ'եր-
թան արտերն ու սարերը, կ'երթան անխը-
նայ ջարդերու թարմ խոտերը որոնց մատ-
ղաւ բեկորները երգիքներուն վրայ՝ հրակէզ
արեգակնային ճառագայթներուն տակ, կը չոր-
նան ու կը նետուին կենդանիներու ձմրան
պաշարը մթերող ամբարները:

— Խաղը մանին սակէ ետքը կը տեսնաս,
աղջիկը իմն է, քեզի՞ ինչ:

— Անանկ շատ մ'արտորար, էրկու խեն-
դին մէկ խելօք մը դրեր էն, աղջիկը քուկդ
էր ստենօք, աղջիկը իմն է հիմա:

— Ի՞նչ մը գոռ:

— Քու կանգունովդ կտաւ չէն տար:

— Թող մէյ մը կնիկդ ըլլայ տէ ետքը
պարծենցիր:

— Խօք կապ տալէս, նշանը խրկելէս
ետքը նայիմ ո՞վ է ելեր Գոհարը ծառքէս
ստնողը:

— Կեր տէ գոհացիր, ծառքդ չէ օր, առ-
նելու էլան:

— Գոհանալ մոհանալ էս կը սարվըցնեմ
քեզի:

— Գնա՛ պանդ:

— Հոգիդ որ սիրես, աս իրինկուն քեզի
ինչ է եղեր. խենդեցա՞ր, թոցուցի՞ր, կու-
ղես որ մէկուն չըրածս քեզի ընեմ: Կամայ
կամաց իս կը կատարեցունես կոր, բերնէդ է-
լածը ականջդ չի լսեր կոր, աչքս մի դառձը-
ներ՝ բանդ բուսած է հա. ըսէ նայինք, ի՞նչ
կուղես ինչ, ի՞նչու իս ճամբէս դառնուցիր,
ինչու ներս կանչեցիր, ի՞նչ կայ, ի՞նչ է ե-
ղեր, ըսէ:

(Շ-բառ-կէ)

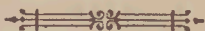
Ս. Եղիայի տօնախմբութեան չարթուն վիճակ կը ձգեն օրիորդները՝ Մարգարէին թողով իրենց բազմին որոշումը։

Մեծ Արմատանէն աղջիկներու խումն բազմութիւն մը կանանց դաշտը ձեղքելով կը մօտենայ Փոքր Արմատանին, կանգ կ'առնու պահ մը գերեզմանատան մարդերուն վրայ, անձայն քարերուն մօտ, անշիւրիմ գամբաններու... տխրասքող հոգակոյտին վրայ և կարծաղօթքէ մը ետքը, համբուրելով Ս. Թորոսի մատուռը, դէպի վեր Ս. Եղիայի բարձունքը կ'երնէ։

Ս. Եղիայի վանքը ուխտի կ'երթան նաեւ այր ու կին, ծեր և պառաւ որք խունկ ու մոմ կը տանին իրենց հետ և մատաղ գառնուկներ մատաղ կ'ընեն հոն։ Քահանան խաչհանգիստ կ'ընէ ու կատարուած սաղմոսերգութիւնները հաւատացեալներու սրտերէն արձակուող հառաչին հետ մինչեւ երկինք կը բարձրանան։

Մեծ Արմատանցիք կէս օրէն վերջը վանքը կը թողուն Փոքր-Արմատանցիներուն, որք միւսնոյն սրտայայտ տեսարանը կը ներկայացնեն։ Բաժնուած սրտհատորիկներու համար հոգեհանգիստ կ'ընեն, «զարկաւ աղբարներուն» վերադարձին համար «Տէր ողորմեա» կ'ըսեն, ու արմուեսաց առատութիւն կը մաղթեն։ Արմատանցիներուն համար նուիրական է Ս. Եղիայի տօնախմբութեան օրը։ Գիւղին ճիւղ դիմացը, բարձր սրբավայրի մը վրայ իր վանքն ունեցող Մարգարէն իրենց օգնական պահապանը, բարեխօսն ու խնդրակատարը եղած է հիմաւորց ժամանակներէ ի վեր։

Ս. ԱԼԻԲԱՍԿԵԱՆ

ԾԱՂԻԿԻ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ա Ձ Գ Ա Յ Ի Ն

Անցեալ կիրակի Մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ երկրաչարժի զոհերուն համար։

—Եղիպատի առաջնորդ Իսթիւճեան Տ. Գէորգ Ծ. վարդապետ Իսկէնտէրլիյէն Մայրաքաղաքս եկաւ, անձնական տկարութիւնը զարմանել տալու համար։

—Երէցեան Տ. Գէորգ Ծ. վարդապետ որ եկեղեցւոյ մը հիմնարկէրին հանդէսը կատարելու համար Արեւել. Ռումելիի կողմերը դադարէ էր, Մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

—Երկրաչարժի աղէտին առթիւ Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցի վնասը 7-800 լիրայի չափ կը հաշուուի։ Կը ըսենք թէ Ազն. Միքայէլ էֆ. Յակօբեան մարդասիրաբար յանձն առեր է այդ վնասը հագալ իր անձնական քսակէն։

Պատասխանելով հիւանդանոցի գէմի պարտէզը փոխադրուած են ուր կը խնամուին Կայս. կառավարութեան կողմէ շնորհուած 80 վրաններուն տակ։

—Հանգուցեալ Մահա. Յովհաննէս էֆ. Խթանալուեանի յաղարկաւորութեան հանդիսին առթիւ՝ փոխան ծաղ-

կեփունջի Ազգ. Հիւանդանոցի նուիրուած գումարը 1495 զրշ. ի հասեր է։

—Երկրաչարժի ցնցումներէն մեծապէս փաստուած են նաեւ Սամաթիոյ եկեղեցւոյն սեպհական կալուածները։

—Ազգ. Կեդր. վարժարանի տարեկան քննութիւններն աւարտած ըլլալով երկուշարթի սկսաւ արձակուրդն, որ պիտի տեսէ մինչեւ 1 սեպտեմբեր։

—Յունիս 28ի երկրաչարժը Արմաշու մէջ ալ զգալի եղեր է։ Եկեղեցին, դանդախաւունք, նոր ուսումնարանը թէեւ թեթեւ ձեղքեր ունեցեր են, սակայն իւրաքանչիւրին մէջ ալ գլխաւոր փաստներ յառաջ եկած կը կարծուին։ Վարժարանին ծխներյոյններէն երկուքը վար ինկեր և մին տանիքին վրայ պառկեր է։

—Հինգշաբթի օր Սրբոց Թարգմանչաց տօնին առթիւ տեղի ունեցաւ Յ. Իլմիրեանց կտակի գործադիր Յանձնաժողովի տարեկան վերջին նիստը Ղազարիոյ եկեղեցւոյն Խորհրդարանին մէջ և այս տարուան ներկայացեալ երկաթի-րութեանց մէջէն պարգեւի արժանացան հետեւեալները։

1. Քոստ Օտմ. ոսկի «Հայոց պարբերական Մամուլը» անուն գործը, զոր պատրաստած էր Պ. Գարեգին Զ. Լեւոնեան Այլքասողրու-պոլիսէն։

2. Տաւր Օտմ. ոսկի «Հայք յեղիտարեթուպոլիս Դրանալիվանիոյ» անուն գործը, զոր պատրաստած էր Գրիգոր Վ. Դովրիկեան Վիլնայի Միթիարեանց միաբանութենէն։

3. Տաւր Օտմ. ոսկի «Հայ Բռնաներ» անուն գործը, Պ. Գրիգոր Վանցեանցի։

4. Տաւր Օտմ. ոսկի Տ. Մինասեան Վահան վարդապետի «Անգիր Դպրութիւնը և առակը» անուն գործը։

Ուրիշ մէք քանի կարեւոր աշխատութիւններ մնացին գալ տարւոյ քննութեան և մրցման։

Պարգեւի արժանացող գործերու Ա. ը քննած էր, Կ. Ս. Իսթիւճեան Էֆէնտի. Բ. ը Մուրատեան Տ. Միքիսեղէկ Սրբազան. Գ. ը Ազարէդեան Մարկոս Էֆէնտի և Դ. ը Աբբանաղ Միհրան Էֆէնտի։

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

Վեհ. Սուլթանը, խորապէս զգածուած երկրաչարժի աղէտներէն, հրամայած է ձեռնհաս իշխանութեանց որ ամեն միջոց ձեռք առնուին արկածեալներուն բարեկեցութիւնը ապահովելու և ընդհանուր հանգանակութեամբ մը անոնց օգնելու համար։ Ն. Վեհափառութիւնը՝ իր հայրախնամ հոգածութեամբ բարեհաճած է երկրաչարժի ատեն վրաւորեալ և արկածեալ անձերուն ի նըպաստ շնորհել 1500 ոսկի։ Որուն 1000ը յանուն իր օգոստոսիտ. անուան և 500ը յանուն կայս. իշխաններուն ու իշխանահիւններուն։

—Յրանաական զեպտան Պ. Գանպօն յանուն «Յրանաական միութեան»՝ որուն անդամ են մայրաքաղաքիս բոլոր Յրանացիները, 500 ոսկի նուիրեր է երկրաչարժի արկածեալներուն։

—Ըստ Լ. Հէրբլի, Օս. Պանքան իր ա-

ջակցութիւնը խոստացեր է երկրաչարժի արկածեալներուն ի նպաստ բացուելիք հանգանակութեան համար, որուն մանրամասնութիւնները պիտի կարգադրեն երկրաչարժի նախարարութիւնը և Օտմ. Պանքայի տնօրինութիւնը։

—Քիւչիւք-Չէքմէճի գայմազամ Բաթիկ պէյ Սաֆրաքէօյի արկածեալներուն ի նպաստ հանգանակութիւն մ'ընելով Մաքրիդիւղի մէջ 10000 զրշ. հաւաքեր է։

—Եէտի-գուլէի Յունաց հիւանդանոցին երկրաչարժի առթիւ կրած փնտը 3000 ոսկիի չափ կը հաշուուի։

—Բ. Դուռը երկրաչարժէն մասամբ վընասուած ըլլալով, բոլոր պաշտօնեայք առժամաբար տեղաւորուած են փայտաշէն տաղաւարներու (պարագա) մէջ, որոնք կառուցուած են Բ. Դրան պարտիկին երկայնքը, Պապը-Ալի ճատտէսիէն մինչեւ Սուրբ-Չէլմէ։

—Դատական նախարարութեան պաշտօնատունը իր բոլոր ճիւղերով փոխադրուած է Սէտէֆճիլէր փողոց, Սատըքփաշային փայտաշէն մեծ ապարանքը, որ վերջերս գնուած էր Վեհ. Սուլթանին կողմէ։

—Շուկան կիրակի օրուրէն սկսեալ բացուած է միմիայն խանութ պաններուն համար, որոնք կարգու մտնելով հոն մէկ քանի գըլխաւոր փողոցներէն, ոստիկանութեան խիստ հսկողութեան ներքեւ կը վերցնեն իրենց ապրանքները՝ ուրիշ տեղ փոխադրելու համար։ Թօհաֆճիները, Յիւսէֆները, Ոսկերիչները արդէն սպարած են իրենց ապրանքները։ Առաջիններու մէկ մասը Պապը-Ալիի ճատտէին վրայ խանութներ բռնած են սովորականէն շատ աւելի սուղ վարձքերով։

Կ'ըսուի թէ Քաղաքապետութիւնը որոշած է վար սունել տալ շուկայի գմբէթներուն խարխլած մասերը և թողուլ որ, անոնց տեղ տէրերը ապակի դնելով շուկան մասամբ իր առջի վիճակին վերածեն։

Ե Ր Կ Ր Ա Շ Ա Ր Ժ Ը

Անցեալ չարթուն երեքշաբթի և հինգշաբթի օրուան ցնցումներէն ետքը, չարաթցերէկ ժամը 6.5ին շատ թեթեւ՝ չորեքշաբթի ժամը 4.20ին բաւական զօրաւոր և հինգշաբթի լուսնալու գիշերն ալ երկու անգամ երկրաչարժի նոր ցնցումներ զգացուեցան մայրաքաղաքիս մէջ, բարեբաղդաբար կարճատեւ անցան և ու եւ միտա չպատճառեցին։

Ժողովուրդը որ երեքշաբթի և հինգշաբթի օրուան զօրաւոր ցնցումներէն ետքը ըսկած էր ապահովի, էն վախկոտները իրենց խանութները մտնելու համարձակութիւն առեր և բացօդեայ տեղեր քաշուողները տակաւ իրենց բնակարանները դառնալու սկսեր էին, ահ ու գողի մէջ նորէն փողոցներն ինկան։

Այս ցնցումներուն ու եւ միտա չպատճառելը, կարճատեւութիւնը և տկարութիւնը՝ անգամ մըն ալ կը հաստատեն այն կարծիքը թէ՝ երկրաչարժի ամենէն զօրաւոր ցնցումը սուրբին անգամուսինն է, ու ալ անկէ ետքը մերթ ընդ մերթ յառաջ եկող ցնցումներէն այնչափ վախճալու տեղի չկայ։ Ամէպարտապէս մէջ պէտք չէ մտնալ թէ՝ «Ուր շատ վախ, հոն շատ ախ» կ'ըլլայ։

* * *

—Սերպիոյ Վեհ. թագաւորը 5000 ֆր. զրկած է Քաղաքապետութեան, մայրաքաղաքիս մէջ երկրաչարժէ փաստաւորներուն բաշխուելու համար։

էդիէն Զաքարիայ, կրտսէ «Մանդիկ» , 10000 ֆրանք՝ ստորագրեր է մայրաքաղաքիս երկրաչարքին զոհերուն համար :

—Գում-Գարուի կողմը քանի մը հայ ե-րիտասարդներ հանգանակութիւն մը ընելով 800 օխայ հայ բաժնեցիին երկրաչարքէ փնտա-ւողներուն :

—Նմանապէս Սամաթիայի կողմը քանի մը հայ կիներ հանգանակութեամբ չորս ոչխար-ներ մատաղ ընել տալով կարօտեալներուն բաշխեցին :

—Երկուշարթի օր Հում ուղեւորեցաւ կա-թովի Ասորոց Պատրիարք Տ. Պէննի : որ մայ-րաքաղաքս կը գտնուէր :

—Եպարքոսական հրամանի մը համաձայն ելմտական նախարարութիւնը 63000 զրդ. վը-հարած է Միջերայքանական աշխատանքին յատուկ գործիներն անմիջապէս զնելու հա-մար :

—Իզմիրի «Ամալթիա» լրագիրը կըսէ թէ՝ 1688 յունիս 28ին—ճիշդ մայրաքաղաքիս մէջ պատահած մեծ երկրաշարժին թուականը—ահռելի երկրաշարժ մը պատահած էր Իզմիրի մէջ, ուր զոհ գացած էին 16,000 հոգի :

—Մալմիսայի մէջ տիրող երաշտութեան պատճառաւ այգիներն ու հունձքերն օր օրի սարսիլ սկսած են :

—Կէյպիպէի այգիներուն մէջ սրթալուծ երեւան ելած է :

—Իրաւագիտական վարժարանին ընդհա-նուր քննութիւնները այսօր կ'աւարտին :

—Վերստին բացուած է բժշկական վարժա-րանի այն մասը ուր բժիշկները կը քնեն ի-րենց զինով հիւանդները և որ քոլերայի պատ-ճառաւ սուժամարար փակուած էր :

—Պալատի մէջ խել մը դրամներ դրո-նուած և հոս զրկուած են : Փողերանոցին մէջ տարրալեւծուելով այդ դրամները հաստատ-ուած է անոնց կեղծ ըլլալը : Ներքին գործոց նախարարութիւնը հրահանգ զրկած է ամեն կողմ՝ անոնց չըջարեութեան տեղի չտալու և հեղինակներուն նկատմամբ օրինաց արա-մագրութիւններն ի գործ դնելու համար :

—Վեհ. Ալեքսանդր թագաւորը «Սպիտակ Արծիւ» պատուանշանի տառքին ատօմանը տուած է, Արտաքին գործոց նախարար Սա-յիտ փաշայի :

—Ալեքսանդր թագաւորը «Թագօլ» պատ-ուանշանի տառքին ատօմանը նուիրած է Գո-սովայի կուսակալին և զինուորական հրամա-նատարին :

—Յունաց Պատրիարքին հրուէրով չորս յոյն ճարտարապետներ քններ են Յիւնիքի Պատրիարքարանը, մայր եկեղեցին, մայր վար-ժարանը և թաղին ուրիշ դպրոցները :

Քննիչները յայտարարեցին թէ, մի միայն մայր եկեղեցին ու մայր վարժարանը մէկ քա-նի նորոգութեանց պէտք ունին :

—Մախուսէի տնօրէն ձոն փաշա կզգինե-րու բնակչաց խնդրագրոյն վրայ հրամայեց է ամէն օր ժամը 6ին մասնաւոր շոգենաւ մը յատկացնել կղզիներուն, որպէս զի ամէն ոք կարող ըլլայ անմիջապէս երթալ գտնել իր ըն-տանիքը :

—Ալիւրի գինը ինկած ըլլալով, ձեռնհաս իշխանութիւնը որոշած է հինգ փարայի զեղջ մը ընել մայրաքաղաքիս մէջ ծախուած հացի գնոյն վրայ :

Գ Ա Ի Ա Ռ Ն Ե Ր Է Ն

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ

Ներքին գործոց նախարարութեան ուղ-ղուած հեռագիրներէն կը քաղենք :

Այսօրն 3 յուլիս . — Անցեալ երեքշաբթի օրուէն սկսաւ երկրաշարժը մինչեւ շաբաթ օր սաստիկ ու թեթեւ կերպով զգացուեր է . Ագ-հիսարի, Սալիհլուի, Տէնիպլի, Սէրայ քէյի, Թիմուրճուի, Թափասի և Պէրկամայի մէջ : Հինգշաբթի օրն ալ թեթեւ ցնցում մը զգաց-ուեր է Իզմիրի մէջ : Մարդու կորուստ ու չն-քի փնտնել չկան :

Գոսովա, 3 յուլիս . — Բրէզըրի և Գալ-գանտէյէի մէջ ցնցումներ զգացուեր են : Բա-րեքաղաքար կորուստ և փնտ չէ պատահած :

Եանեա, 4 յուլիս . — Գիւլերուան ժամը 12, 55ին Եանեայի մէջ թեթեւ և էրկէրի մէջ սաստիկ ցնցումներ զգացուցեր են : Ոչ մարդու կորուստ պատահած է և ոչ ալ չնքերը փնտ-ուած են :

Մանասթըր, 4 յուլիս . — Կէօրիւճէի մէջ յուլիս 3ի գիշերը երկու անգամ ցնցումներ զգացուեր են մին սաստիկ միւսը թեթեւ, սա-կայն վառագաւոր հետեւանք չեն ունեցած :

Արշլապաղաղու, 4 յուլիս . — Յունիս 30ի հինգշաբթի օրը ժամը 8.15ին Թէնէտսի մէջ թեթեւ ցնցում մը զգացուեր է, առանց վը-տանգաւոր հետեւանք մը ունենալու :

Գաթմամուշի, 3 յուլիս . — Մէտրէնի մէջ յունիս 30ի օրը երկրորդ անգամ ըլլալով երկ-րաշարժի ցնցում մը տեղի ունեցեր է առանց ո եւէ արկածի :

ԳՈՒՆԵՐԱ

Յուլիս 3-4, Գըր չհիւրի մէջ քոլերայի նոր դէպք չէ պատահած : առջի բռնուողներէն մէկ հոգի միայն մեռած է :

—Եօկատի Մատէն գիւլաքաղաքին մէջ յուլիս 2-3, տասնըվեց դէպք և առջի բռ-նուածներէն 3 մահ պատահեր են :

—Ագաւալ Մատէնի գաւառակին կեղրոնը, Չայըր Շէյի գիւղին մէջ յունիս 28ին յուլիս 3, ինը դէպք և վեց մահ :

—Սըվալի Տիւրիի գաւառակին մէջ յունիս 26-30, չորս դէպք ու չորս մահ :

—Գայէրիյէի և չըջակայ այգիներուն մէջ յուլիս 1ին 2 դէպք և առջի բռնուածներէն 1 մահ : Կէրմիր և Էփէրէ գիւղերուն մէջ երկուքական դէպք : Թալաս գիւղին մէջ յու-նիս 28ին ի վեր 4 դէպք և 3 մահ :

—Մալթիայի մէջ յունիս 28-29 ատանը-վեց դէպք և հին ու նոր բռնուողներէն 9 մահ :

ՁԱՆԱՁԱՆ ԴԷՊԵՆԵ

Երկրաշարժի ազդեանքէն զերծ մնալու հա-մար Գաթմամուշի Լիմանը պարտէզները քաշուղ երկու հայ կիներ ծներ են :

Հիսար Տիւրի կողմն ալ վրանի տակ բնա-կող երկրաշարժի արկածեալներէն հայ կին մը՝ մին մահչ միւսն աղջիկ երկուօրեակ մը ծներ է : Ծնեալները քաջաւորջ են թէեւ, սակայն խեղճ հայուհին ծանրապէս հիւանդ ինկած ըլլալով մօտակայ վրաններուն տակ բնակող Իսլամ ընտանիքներ, իրենց մէջ մար դամբարանը հանգանակութիւն մը ըրեր և պէտք եղած դեղերն զնելէ զատ, քանի մը մէհրաբէյ ալ յանձնած են իրեն, անմիջական պէտքերն հոգալու համար :

—Պալի-Փաշայի գաւաղայրին՝ վերէն իջ-նելու ատեն ձախ կողմը գտնուող պարտէզին մէջ չորեքշաբթի առաւօտ առեւանգում մը տեղի ունեցաւ : Ագրիպաս անուն գատար-կապարտ մը որ ընտանեօք հոն փոխաղ-րուած էր, կը յաջողի համոզել հոն գտնուող ուրիշ պատուաւոր ընտանիքի մը 14 տարե-կան Նէվիլիան անուն աղջիկը և տանիլ Էփ-թիմ անուն յոյն կնոջ մը տունը : Ոստիկա-նութիւնը նոյն օրն իսկ խնայած ըլլալով եղե-րութիւնը յիշեալ կնոջ տունը կը կոխէ և աղ-ջիկն ու աղան ձերբակալելով ոստիկանութեան դռուը կը տանի : Սիրահարութիւնը բաւական ժամանակէ ի վեր սկսած կերելի տղուն և աղջկան միջեւ : Նէվիլիան սիրահարէն զատ մէկու մը ակամջ չի կախեր . ոչ իր ծնողաց պաղատանքը ոչ ալ ոստիկանութեան պաղ-տանէից համոզումները ազդեցութիւն չեն ը-րած իր վրայ :

—Անցեալ երեքշաբթի պատուաւոր ըն-տանիքէ Իսլամ կին մը որ Շուկային մէջ խա-նութէ մը առեւտուր կընէր, երկրաշարժէն սարսափահար՝ հոն կը թողու իր ձեռքի պա-յուսակը, որուն մէջ կը գտնուէին 60 ոսկի և մէկ քանի գոհարեղէն, ու կը փախչի : Շու-կան բացուելէն ետքը յիշեալ կինը ոստիկա-նութեան դիմելով յայտնած էր խանութին տեղը : Կառավարական պաշտօնեայք հարկ ե-ղած խուզարկութիւնները կատարելով՝ պա-յուսակը երեւան հանած ու անփնտ իր փ-րոջը դարձուցած են :

—Ուրբաթ օր մեծ Շուկային մէջ ջրալա-ճառի մը խանութին փրատակներուն տակէն մարդ մը հանուեցաւ : Յակոր անուն այդ մար-դը որ խանութին տէրն է եղեր, յետ հար-ցաքննութեան յայտներ է թէ՝ երեքշաբթի օրուան ցնցումին ատենը՝ խանութը վրան փրկելով երեք օր կծկտուած մնացեր է ջրի երկու մեծ գուրերուն մէջտեղ, անօթեցածին պէս Գարադուլաքի ջուր խմելով :

—Պէյքօղի և Բերայի մէջ երկու կիներ որ մէկ երկու տարիներէ ի վեր անդամաւոր ըլ-լալով իրենց անկողիններէն դուրս չէին կըր-նար ելնել, երեքշաբթի օրուան երկրաշարժի ատեն ոտքի ելեր և փախչեր են . այդ կիներ-ը հիմա հանգարտօրէն կը պտըտին եղեր :

—Բերայի Ռուստոյֆ փողոցին մէջ կին մը՝ անուշադրութեամբ գետինը պառ-կող զաւկին վրայ նստելով, անոր խեղ-զուելուն պատճառ եղեր ու յուսահա-տալ թենէն խենդ դարձեր է :

—Հինգշաբթի օրը Պալի-Փաշայի գա-ւաղայրին վրայ գտնուող աղբիւրէն ջուր առնող երկու Թէրիքապօղիներու մէջ «սառլ էս եկայ, էս պըտը լեցնիմ» ի կուլ մը ծագելով, մին՝ ձեռքը դրո-նուած սափորով զարկաւ միւսին գլխուն, որ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ :

—Անցեալ շաբաթ գիշեր Չաթալճա-էն եկող վաճառաքարձ կառախումբը Ե-նի-Գարուի առջեւ կոխտեց Լանկաի յու-նաց վարժարանի գաւառակներէն Չերո-նի անուն անձը որ երկու կտոր եղաւ :

Օժ. իրան 100 զուրուէն			
Մէհրաբէյ	108	Բուսիյոյ բօլ	90
Քաւարդ մէհիս	407 10	Նարսէն	87 22
Մանր մէհիս	102 20	Գրիմից	51 20
Մէթալիք	97 50	Աղղ. իրան	110 9
Դոնալիս	26 37	Բ. երկ. ֆ. 128 50	565 40

Մանէթ թղթագրամ 8 30

«ԾԱՂԻԿ» ՆԱԽՈՐԴ ԹԻԻԸ

Թերթիս անցեալ չարաթ օրուան թիւը, երկրաշարժի աղէտներուն առթիւ, գիշեր ատեն երկու համբակ գրաշարներու ձեռքով շարուած և տպագրական փորձերուն պէտք եղած խնամքն և ուշադրութիւնը առ անկարելի եղած բլաւով շատ մը ստուախարհեր աչքէ վրիպած էին: Ուստի կը սիրենք յառաջ որ, ընթերցող հասարակութիւնը ներդաշնակ կըլլայ, ինկատի առնելով մեր այս բանաւոր պատճառը:

خزينة فنون

ԽԱՉԻՆԵԼԻ ՖԻԻՆՈՒՆ. — Շարաթաթ երկր-
Գրական, Գիտական և Բանաստեղծական.
ամէն հինգ շաբթի կը հրատարակուի, Ծաղիկի
հրատարակչին գրատունէն: Թերթը կը բաղ-
կանայ ութն երեսներէ, ունենալով իր մէջ
առանձինն երկու թերթի տարակալան ու
տեղական կեանքերէ տունուած: Իւրաքանչիւր
թերթը կը ծախուի 10 փարայի. տարեկան
բաժանորդագրին Կ. Պոլսոյ համար 10, գա-
ւաւններու համար 23 դրուէ է: Խմբագրու-
թիւնը յանձնուած է կարող և ծանօթ գրիչ-
ներու, որք ամէն բանէ աւելի հոգ կը տանին
ոճին միօրինակութեան և լեզուին կանոնա-
ւորութեան:

ՀԱՄԱՊՈՒՐԿ - ՄԻԻՆԻԽ

ՄԻՍՏԵԱԼ

ԱՊԱՆՈՎԱԳՐ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԵՄ ՀՐԵՇԻ

Դրամադրութիւն	Ֆր. 8 000 000
Պահեստի գրամ	» 8 100 000
Տարեկան հատոյթ	» 19 532 000

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԳԱՐՁ ԵՐԱՇ-
ԽԱՆՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Կապահովագրեն միջ-
բանոցներ և բնակութիւններ, ասանց մէջ
գտնուած վաճառքներն ու կարասիները
խիտ չափաւոր սակագրներով:

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱՆԱՍՏՈՒՐ

Պոլիս, Պահճէ-Պափու, Անանիատի խան 12, 13, 14

ՏՕՔԹԵՐՈՒ ՊՅՍԱՃԵԱՆ

Մասնագէտ կանանց և ծնողամիջական գործա-
րաններու հիւանդութեանց:

Կըլարմանէ ամեն տեսակ հիւան-
դութիւն մանուսանդ իւր մասնագիտու-
թեան վերաբերեալները:

Ամէն օր մինչև կէս օր հիւանդ կըն-
դունի իւր սունը, Բանկաթի, ձէպէլ
փողոցի անկիւնը, Մէքթէպը Հարապէի
հեծեղարանի գիմացը, Թ. 133: Կէս օրէն
վերջը կը գտնուի Պոլսոյ կողմը կամուրջի
գլուխը, Քիւլչիւքեան գեղարանը: Ուր-
բաթ օրերը մինչև կէս օր իւր սունը և
երկուշաբթի օրերը կէս օրէն վերջը յիշ-
եալ գեղարանը իրեն գիմաց հիւանդները
ձրիաբար կը դարմանէ:

ՆՈՐ ԳՐԹԵՐ

ԽԱՐԴ ԸՆԴՈՐԸ ԿԱՄ ԿԵԱՆՔԻ ՄԵՋ ԵՄՈՂԵ-
ԼՈՒ ՃԱՄԵԱՆ. — Կարեւոր և օգտակար գիրք մըն է ա-
մեն գասակարգի ամեն հասակի մարդոց մանուկագ-
րիտասարդներու համար ընթերցելի: Աւելեւ՝ թէյըրի
հետեւողութեամբ պատրաստած է զայն Ա. Կ. Սէք-
լէմեան էֆէնտի, տպագրութիւնն ու կազմն ալ խիստ
գեղեցիկ ու ճաշակաւոր են: Բնաթի քառթիւնէ կազմ-
8, ոսկեզօծ և փառաւոր լաթակազմ 12 ու կէս դրէ:

* * *

اصطلاحات ادبيه

ԸՍՏԵԼԱՆԱԹ ԵՏԵՊԵՅԷ. — Գարուս Ըմանցի
առաջնակարգ գրադէաբանաստեղծներէն հանգստե-
աւ Մուալլիսի Կաճիի այս ընթերցող և եղական հիւ-
նակութիւնը կը յանձնարարենք Ըմանեան գրակա-
նութեան բոլոր սիրահարներուն: Ազդին մանկուոյն
յաւ գաստարակութիւն մը տալու պարտականու-
թիւնը ստանձնող Ըմանեան լեզուի ուսուցիչները մա-
նաւանդ պէտք չէ տեսնեն այս գրական տաս-
ուածքը որ յատկ, սահուն և գիւրդմբունի ոճով
մը պատրաստուած կու գայ անհրաժեշտ պէտք մը գո-
հացել: Ըմանեան գրական-բանաստեղծութեան գա-
սերու կարեւորագոյն պէտքը, որ գծադրարար մեր
վարժարաններու մէջ նկատողութեան անդամ առ-
նուած չէ:

Գինը 20 դրէ է: Վարժարաններու համար գոհա-
ցուցիչ զեղչ ընել կը խոստանայ թերթիս հրատա-
րակիչը:

* * *

ՄՈՒԱԼԼԻՄԻ ԳՐԱԼԹ. — Թուրքերէն ընթերցա-
նութեան ընտիր գիրք մըն է, Միջոց իւղի և Խոսք իւ-
ղի «Այիսա Խոսքի» ընկերութեան վարժարան-
ներու Օսմ. լեզուի ուսուցչէն պատրաստուած. պա-
րունակութիւնը հետաքրքրաշարժ և սիրուն է ունի
նաեւ մանկանց միտքն աշուտացնելու ամէն յատկու-
թիւն: Անհասկնալի բառերու քով գրուած են Գաղ-
ղիերէն և Թուրքերէն իմաստներն ամենապարզ բառե-
րով: Գինը 3 դրէ է:

ՄՕՏԷԼ. — Գաղղիերէն գեղազրութեան համար
պատրաստուած անարակ մ'է. կը պարունակէ անկ-
լէզ, բօնա և կոթիկ գրերու ամէն տեսակներն. դո-
ւածութիւնը ընդունուած է զանազան վարժարան-
ներու մէջ, Գինը 60 փարայ է:

ՁԵՆՔ ԸՆԴՈՒՆԻՐ

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱՍԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գաւառներէն թերթիս Հրատարակչին
ուղղուած շատ մը նամակներ «Ծաղիկ»ի
բաժանորդագրութիւնը կը խնդրեն, այլ
և այլ պատճառներով յետաձգելով բաժ-
նեցիկը: Ուստի այս առթիւ կը ծանու-
ցանենք թէ՛ չենք կրնար ապագիկ բա-
ժանորդագրութիւն ընդունիլ, քանի որ
Ծաղիկի տարեկան բաժնեցիկը կարեւոր
գումար մը չէ, և երկար բարակ հաշիւ
բռնելը չարժեք է:

Ծաղիկի 10րդ թիւէն վերջը՝ բաժա-
նալ. գրուել ուղղը հին բաժանորդներն
ալ պէտք է ժամ առաջ զրկեն իրենց
բաժնեցիկը, եթէ կուզեն որ թերթը կա-
նոնաւորապէս շարունակուի զրկուիլ:

ՄԵՐ ԲԱՍԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ծաղիկի բաժանորդներու գործատանց
ազդարարութիւնները՝ տաւր տալէն ա-
ւելի չըլլալու պայմանաւ՝ մէկ մէկ ան-
գամ պիտի հրատարակուին թերթիս աղ-
ղարարութեանց բաժնին մէջ առանց
վարձի: Ուստի կը խնդրուի Ծաղիկի
բաժանորդներէն ժամ առաջ զրկել իրենց
այդ կարգի ազդարարութիւններն:

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա. ՍԱԲԱՅԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. «ԾԱՂԻԿ» ԼՐԱԳՐՈՅ

Կ. Պոլիս, Մահմաւ փաշա Չօրապէի խանի կարգը թիւ 64

ՆՈՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԸՆՏԻՐ ԹԵՅԻ

Մեր վաճառատունը, որ ուղղակի Չինաստանի և Ճապոնի լեռն արուած ընտիր թի-
յերու կեղրան մըն է, թէ իր թէյերու աղկալութեամբ և թէ զիններուն անհատկաւ աժա-
նութեամբ քիչ ատենուան մէջ թէյատէրներու մեծ քաջագրութեան արժանացած է. ա-
մեն անգամ որ կը վաճառուի ընտիր և միանգամայն աժան թէյ զնել, թող հաճին այցելել
մեր վաճառատունը, անգամուան մը փորձը մեզք չէ:

Մեր վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ ուստական ընտիր ստամպարներ, թէյատան-
ներ ևն. ևն. միշտ ընտիր, միշտ աժան:

ԱԶԳ. — Կեղծերէն զգուշանալու համար կ'աղաչենք որ ամեն առաքիւրու վրայ մեր վելոգրեալ մարբան
փառէք: